

הרב משה הלוי מייזלמאן
ראש ישיבה, ישיבת בית משה, ירושלים

בענין דחוי אצל מצוות

איתא במס' סוכה ל"ג. בעי ר' ירמיה נקטם ראשו מערב יו"ט ועלתה תמרה בי"ט מהו יש דחוי אצל מצות או לא. ועיי"ש בסוגיא דתרי איבעיות איכא נראה ונדחה ודחוי מעיקרו ועיין ברש"י ד"ה ולולב מסוכה לא יליף דמפרש דכל האיבעיא שייך רק ביו"ט דלפני זמן המצוה לא חל שם לולב כלל כדי שנאמר שהוי לולב פסול וכל האיבעיא שייך רק בפסול על י"ט אי אמרינן כיון שנפסל נפסל עולמית. מיהו זה דוקא לענין נראה ונדחה דכיון דבהתחלת זמן חיובו היה ראוי א"כ חל עליו שם לולב מיהו אי הוי פסול בהתחלת זמן, עיקר האיבעיא הוי אי חל שם לולב ליפסל היכא דא"א לבא לידי קיום המצוה והאיבעיא של דחוי מעיקרו תלוי בהאיבעיא של נראה ונדחה, דאם נאמר שכיון שחל פסול פעם אחת חל לעולם, שוב מיבעי אי יש חלות שם לולב ליפסל. והכי מבואר בהדיא בדברי רש"י והסוגיא דנקטם ראשו והסוגיא דענביו מרובה מעליו חד סוגיה ומה דלא נפשט בסוגיה זו נפשט בסוגיה זו. וכן פי' הר"ן והרא"ה והרבה ראשונים.

מיהו עיין בתוס' דנקט להם דרך אחרת בזה ודרכיהם חתומה וסתומה מעין כל, דמתחילה הקשו למה אמר רש"י דלא חילק הגמ' בין נראה ונדחה לדחוי מעיקרא. וקושייתם תמוה עד מאד, דהלה נקטם מעי"ט הוי דחוי מעיקרא מיהו כיסהו הרוח לדם שחיטה הוי נראה ונדחה וצ"ע למה חשבו התוס' כסהו הרוח לדם שחיטה לדחוי מעיקרא בקושיה זו וגם בסוף דבריהם עיי"ש. וגם עיקר תירוצם קשה מהו הנ"מ בין דחוי מעיקרא לנראה ונדחה כדי שנאמר דבזה בידו מהני ובזה בידו לא מהני. וגם עיין מה שהקשה הר"ן דהלה מקור ההלכה דבידו לא הוי דחוי הוי דוקא בנראה ונדחה ותוס' ג"כ הקשו זה ותירצו שצריכים לחלק בדברים וצריך ביאור מהו החילוק.

ואשר לכאורה נראה לומר דלפי שיטת התוס' אין דחוי מעיקרא תלוי בשם פסול כדי שנאמר כיון שנפסל פעם אחת נפסל עולמית דא"כ ליכא נ"מ כלל בין אי הוי בידו או לא סוף סוף פסול הוי וא"כ מוכרח לפי דעתם דכל שאינו ראוי בהתחלת זמן חיובו לא חל עליו שם לולב כלל, נמצאת דכל האיבעיא של דחוי מעיקרא אינו תלוי בשם פסול הנאמר בחפצא אלא דחפץ זה אינו נתפס בקיום הגברא ועיקר האיבעיא הוי אם חפץ שאינו נתפס בקיום הגברא בהתחלת זמן חיובו שוב נעשה ראוי לקיום הגברא בתוך זמן חיובו ועל זה מפרש התוס' דאם באנו לדון על נראה ונדחה דכל דינו הוי משום פסול בזה לא שייך בידו כלל דס"ס פסול הוא. מיהו אם באנו לדון מטעם שחפץ זה שאינו נתפס בקיום הגברא, כיון שבידו לתקן, שפיר הוי נתפס בקיום הגברא. ועיין תוס' כריתות דף ז. ד"ה הואיל ונדחה ידחה שאומר זה להדיא וז"ל אע"ג דקיי"ל כל שבידו לא הוי דחוי ה"מ שאינו נדחה מחמת פסולו כמו שקבל דם ונתנו לשמאלו דהוי כאילו נתנו על הרצפה שיחזור ויטלנו אבל האי נדחה מחמת פסול הגוף ודמי לדאמרינן בזבחים מזבח שנפגם כל הקדשים שהיו שם פסולים אע"ג דבידו למלאות הפגימה עכ"ל והן הן הדברים שכתבנו ובזה מסולק קושיית הר"ן ומבואר מה שכתב התוס' שצריכים לחלק בדברים דאין הדבר תלוי בזה דהוי ראוי לפני כן אלא תלוי אם החסרון הוי מחמת פסול

אי לאו ובנתן לפסול כבר כתב התוס' דאין זה פסול. וא"כ מתיישב מה שכתב התוס' בענין כסוי הדם דלפי שיטתם אין בכיסהו הרוח שום פסול אלא דוקא שאינו נתפס בקיום הגברא וא"כ אע"פ שהיה ראוי מתחילה מ"מ דחוי מעיקרא הוא ולפי' הקשו תוס' בסוף דבריו למה לא יהני מה שבידו לגלות דהרי איכא חיוב ורק שדם מכוסה אינו נתפס בקיום המצוה ולפי' תירצו דכאן ליכא כלל מצוה של כסוי הדם.

ועיי' תוס' סוטה ט"ו: ד"ה נתאכמו שהקשה מסוגיה דזבחים י"ח: דבגדי כהונה מקורעים או מטושטשים פסולים ועבודתו פסולה מיהו איתא בפרק המזבח מקדש דאם כבסן חזרו לכשרותן והקשה התוס' מאי שנא מנראה ונדחה והנה עיי' זבחים י"ז: דדין מחוסר בגדים הוי מטעם זרות דבזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם ובזמן שאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם וכן מבואר בר"מ הל' כלי המקדש פ"י הל' ד' אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם אלא הרי הם כזרים ונאמר והזר הקרב יומת, וכן מבואר בהל' סנהדרין פ' י"ט הל' ב' מחוסר בגדים הרי הוא כזר ולוקה אם עבד אלא דצ"ע דהלה הר"מ כתב דהלאו של כהן ששימש במחוסר בגדים הרי הוא והזר הקרב יומת ועיי' בסה"מ לאוין ע"ד באיסור זרות שהשמיט לגמרי דין מחוסר בגדים מיהו עיי' עשין ל"ג במצות לבישת בגדי כהונה שכתב הר"מ וכל עת שישרת הכהן בפחות ממנין בגדיו המיוחדים לו באותו עבודה או ביותר מהם עבודתו פסולה ויתחייב על זה מיתה בידי שמים רצה לומר למחוסר בגדים עכ"ל ותמוה מה שייך זה להעשה דבגדי כהונה ולמה לא כלל הר"מ את הדין עם פסול זרות? ואשר ע"כ נראה מוכרח מזה דעיקר המכשיר את הגברא לא הוי הבגדים גרידא אלא קיום מצות לבישת בגדי כהונה וזהו המכשיר את הגברא וכל מקום שלא קיים מצות לבישה חסר הכשר הגברא. מיהו עיין הל' כלי המקדש פ"ח הל' ד' בגדי כהונה מצותן שיהיו חדשים נאים ומשולשים כדרך בגדי הגדולים שנא' לכבוד ולתפארת היו מטושטשים או מקורעים או ארוכים יתר על מדתו או קצרים פחות ממידתו או שסלקן באבנט ועבד עבודתו פסולה עכ"ל ומדברי הר"מ נראה דאינו חייב מיתה בידי שמים בבגדים מטושטשים ולא מדין מחוסר בגדים הוא דהלה א"כ היה צריך לפסוק דין זה בפ"י וא"כ מוכרח דכל החסרון בבגדים מטושטשים הוי בקיום מצות לכבוד ולתפארת כמו שכתב מצוה ל"ג שצוה הכהנים ללבוש בגדים מיוחדים לכבוד ולתפארת ואז יעבדו במקדש. ולא הוי פסול בבגדים דאם הוי בגדים מטושטשים פסולים הרי נמצאת שלא קיים מצות לבישת בגדים הראויים וא"כ ליכא הכשר הגברא ונמצאת שחייב מיתה בידי שמים משום זרות ומדכתב הר"מ שרק עבודתו פסולה ולא שחייב מיתה בידי שמים נמצאת שכל החסרון הוי בקיום מצות לכבוד ולתפארת בשלימותו דכל זמן דליכא קיום בשלימותו חסר הכשר עבודה כמו שכתב בסה"מ מצוה ל"ג שצוה הכהנים ללבוש בגדים מיוחדים לכבוד ולתפארת ואז יעבדו במקדש נמצאת דקיום מצות לבישה מעכב בהכשר הגברא וקיום בשלימותו מעכב בהכשר עבודה.

וא"כ לפי דברינו הראשונים נתבאר מאליו למה לא אמרינן דבגדי כהונה מטושטשים הוי נראה ונדחה דלא מהני להם מה שבידו לתקנם דהלה כל פסולם הוי רק חסרון בקיום מעשה הגברא בשלימותו וחסרון זו מעכב בהכשר עבודה וא"כ שפיר מהני מה שבידו לתקנם להכשירם לאחר שכבסם. וזה פשוט.